

Received: 25 March 2020

Revised: 6 July 2020

Accepted: 19 August 2020

ถอดบทเรียนการสร้างงานละครในมิติของโรงเรียนสาธิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม: กรณีศึกษาการสร้างละครเวที
ของผู้เรียนในโครงการประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะ
LESSONS LEARNED FROM THEATER CREATION FROM
THE PERSPECTIVES OF CHULALONGKORN UNIVERSITY
DEMONSTRATION SECONDARY SCHOOL: A CASE STUDY OF
LEARNERS IN ART LEARNING ASSESSMENT PROJECT

กชกร เทศมยา¹Kodchakon Testhomya¹

บทคัดย่อ

การถอดบทเรียนการสร้างงานละครในมิติของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม ในกรณีศึกษาการสร้างละครเวทีของผู้เรียนในโครงการประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในรายวิชาศิลปะ (วิชาพื้นฐาน) ศ23101 ประกอบไปด้วย 3 สาขาวิชา ได้แก่ วิชานาฏศิลป์ วิชาดนตรี และวิชาทัศนศิลป์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 สำหรับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 226 คน แบ่งผู้เรียนเป็น 7 ห้องและเรียน 1 คาบต่อสัปดาห์ ผู้สอนนำแนวคิดของละครในการศึกษา (Drama in education – DIE) และละครประยุกต์ (Applied theatre) มาใช้ และประยุกต์ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist theory) หรือทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง รวมถึงหลักการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน แบบซิปปา (CIPPA) ใช้ในการเรียนการสอน โดยผู้เรียนสามารถนำความรู้เดิม ความรู้ใหม่ และทักษะที่ได้

¹ อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม,
email: prangkodcha@gmail.com

¹ Lecturer in Department of Arts (Dance) Chulalongkorn University Demonstration Secondary School,
email: prangkodcha@gmail.com

มาปรับประยุกต์ให้เหมาะสม ผู้เรียนสามารถเลือกทำหน้าที่ตามที่ตนเองถนัด จึงทำให้ผู้สอนเห็นกระบวนการทำงานเป็นทีม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมถึงมีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี การเรียนรู้ที่บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนสาธิตจุฬาฯ ฝ่ายมัธยม สามารถช่วยส่งเสริมทักษะที่เป็นสากล ได้แก่ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยี โดยให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์และสอดคล้องกับชีวิตประจำวันเป็นอย่างดี การสร้างละครเวทีจัดว่าเป็นรูปแบบการประเมินผลตามสภาพจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการด้านทักษะที่เป็นสากลในยุคศตวรรษที่ 21 รวมทั้งผู้เรียนรับรู้ความสามารถของตนเองไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

คำสำคัญ: การสร้างงานละครเวที; ทักษะในศตวรรษที่ 21; โครงการประเมินผลการเรียนรู้; ประเมินผลตามสภาพจริง

Abstract

This research aims at compiling lessons learned from the theater creation of Chulalongkorn University Demonstration Secondary School students in the Arts Learning Assessment Project, which is a core concept integrated in Arts course (fundamental course) A23101 in the first semester of academic year 2019. This Arts course consists of 3 subjects: Dancing Art, Music, and Visual Art. There are 226 grade 11th students divided into 7 classes and they have to study the Dancing Art subject 1 period each week. The teacher applies Drama in Education theory (DIE) and Applied Theatre theory to the classes. The Constructivism theory and 7-step CIPPA Model are also applied to teaching methods. Based on these teaching methods, learners can appropriately integrate their prior knowledge, new knowledge, and skills together. They are also able to select the roles in accordance with their expertise. This makes teacher recognizes and acknowledges the teamwork, leadership skills, and good listener skills in learners. Additionally, the integrated learning in the Department of Arts consisting of 3 subjects (i.e. 1. Visual Arts, 2. Music, and 3. Dancing Arts) can promote learners' global skills such as logical thinking, problem solving, communication, and technology skills. The learners can express these skills creatively according to the contexts in their daily lives. As for the Department of Art, the theater creation is regarded as one of authentic assessments enhancing learners' necessary skills for the 21st century. It also provides opportunity for learners to discover their potential that can be applied to their daily life.

Keywords: Theater creation; 21st Century skills; Learning assessment project; Authentic assessment

1. บทนำ

สังคมไทยและสังคมโลกหลังจากศตวรรษที่ 12 ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงระหว่างสังคมผ่านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร การคมนาคม ฯลฯ ทำให้มนุษย์เชื่อมโยงถึงกันได้โดยไม่มีข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อกันระหว่างประเทศและภายในประเทศ นอกจากนี้ยังเกิดความรวดเร็วในการดำเนินเรื่องกิจกรรมทางสังคม การร่วมมือทำงานกับผู้อื่น ที่ทำให้วิถีชีวิตประชากรส่วนใหญ่ในยุคนี้จำเป็นต้องมีพัฒนาให้ได้มาตรฐานสากล เพราะโลกของธุรกิจปัจจุบันที่สังคมเราเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งในประเทศหรือย้ายฐานการผลิตไปต่างประเทศ สิ่งแรกที่รีบเร่งพัฒนาคนรุ่นใหม่ คือ ทักษะที่เป็นสากล (Global competency) ได้แก่ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยี วิถีชีวิตของคนต้องรักการเรียนรู้ Learning skills คือ ทักษะการเรียนรู้ที่ไม่ใช่งานนั่งฟังอย่างตั้งใจ จดจำ และนำไปใช้ แต่เป็นความสามารถในการหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักแยกแยะข้อมูล ความคิดเห็นระดับความน่าเชื่อถือในข้อมูลนั้น ๆ โดยการจะทำให้เด็กมีทักษะต้องเปลี่ยนจากการสอนมาก ๆ เป็นสอนให้น้อยลง แต่ผู้เรียนต้องค้นหาเพิ่มขึ้น คิดมากขึ้นและมีโอกาสแสดงออกหรือนำเสนอมากขึ้น การสอนจึงควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และการประเมินผล (Evaluations) (วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์ และวรวรรณ นิมิตพงษ์กุล, 2562, น. 128) ซึ่งเป็นผลที่ทำให้การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ถูกปรับเปลี่ยนและผู้เรียนจึงต้องเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม เป็นโรงเรียนชั้นนำของภูมิภาคที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนระดับมัธยมศึกษา และร่วมพัฒนาวิชาชีพครู มุ่งสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างสังคมการศึกษาไทยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มีพันธกิจอันดับหนึ่ง คือ จัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการ มีทักษะที่ทันสมัย และเป็นผู้นำในสังคม รวมถึงการทำนุบำรุงสืบสาน เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาไทยและสามารถประยุกต์ต่อยอดในชีวิตประจำวันได้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จึงพัฒนาการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติจริงและเสริมทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะสูงสุดกับผู้เรียน ในการเรียนการสอนทุกปีการศึกษาได้จัดโครงการประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถ ซึ่งในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นการแสดงละครเวที โดยเป็นการบูรณาการด้านความรู้จาก 3 สาระ ได้แก่ นาฏศิลป์ ทัศนศิลป์ และดนตรี ดังนั้นผู้เรียนต้องสามารถใช้ความรู้รวมถึงทักษะที่ได้รับจากห้องเรียนและนอกห้องเรียนมาประยุกต์ใช้ในการสร้างละครเวที รูปแบบเฉพาะของนักเรียนสาธิตจุฬาฯ ฝ่ายมัธยมได้ นอกจากนี้ยังมี การประเมินผลงานจากกรรมการภายนอกที่ผู้สอนเชิญมาเป็นกรรมการตัดสินผลงาน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการประเมินผลงานตามสภาพจริง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้อย่างสร้างสรรค์ในอนาคต

2. แนวทางการสร้างละครเวทีของผู้เรียนในโครงการประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะ

ผู้เขียนขอจำแนกไว้ดังต่อไปนี้

2.1 องค์ประกอบการแสดงละครในมิติการเรียนรู้ระดับสาธิตจุฬาฯ ฝ่ายมัธยม

ในรายวิชาศิลปะ (วิชาพื้นฐาน) ศ23101 ประกอบไปด้วย 3 สารวิชา ได้แก่ วิชานาฏศิลป์ วิชาดนตรี และวิชาทัศนศิลป์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 สำหรับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 226 คน แบ่งผู้เรียนเป็น 7 ห้องและเรียน 1 คาบต่อสัปดาห์ องค์ประกอบการแสดงละครในมิติ การสอนโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ ฝ่ายมัธยม มีความคล้ายกับองค์ประกอบในองค์ความรู้ของละครในการศึกษา (Drama in education – DIE) และละครประยุกต์ (Applied theatre) คือ กระบวนการสร้างละครก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (พรรัตน์ ดำรุง, 2557, น. 3, 41) โดยโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ ฝ่ายมัธยม เน้นให้ผู้เรียน ได้ลงมือทำด้วยตนเอง เรียนรู้ผ่านกระบวนการสร้างงาน และรวมถึงผลผลิตของละครต้องมีคุณภาพนำมา วิพากษ์กันหลังแสดงละครเสร็จ หลักของการสร้างละครจะประกอบไปด้วยฝ่ายจัดแสดงและผู้ชม แต่สิ่งที่ จะแตกต่างจากละครสร้างสรรค์ คือ ผู้เรียนจะต้องสามารถบูรณาการทั้ง 3 สารวิชา ได้แก่ นาฏศิลป์ ดนตรี และทัศนศิลป์ โดยนำองค์ความรู้ที่ได้มาสร้างละครในแบบฉบับของห้องเรียนตนเองและต้องสามารถทำงาน เป็นทีมได้ โดยทุกปีการศึกษาคณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จะมีการประชุมเพื่อสร้างสาระหลัก หรือแก่นเรื่อง (Theme) เช่น ในปีการศึกษา 2562 มีสาระหลัก (Theme) คือ “Change” ความหมาย คือ การทำให้สิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนไปจากที่เป็นอยู่เดิม ไม่เจาะจงว่าเป็นแบบวิธีใด ไม่เจาะจงทิศทาง หรืออัตรา ความเร็ว รวมทั้งระยะเวลา เพื่อกำหนดให้นักเรียนสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนอนาคต จึงย้อนไปสมัยปี พ.ศ. 2400 – 2600 โดยละครแต่ละห้องไม่ต้องเล่นเรื่องเดียวกันแต่มีตัวละครเหมือนกัน ซึ่งแต่ละห้องจะมีแนวคิด (Concept) แตกต่างกัน โดยมีทั้งหมด 7 ห้องเรียน รวมเป็น 7 หัวข้อ ดังนี้

2.1.1 การศึกษา นิยาม ระบบการศึกษาของไทย รูปแบบการศึกษา วิธีการศึกษา วิชาเรียน เทคนิคการสอนต่าง ๆ สถานที่ใช้เรียนหนังสือ อุปกรณ์ที่ใช้เรียน

2.1.2 การคมนาคม นิยาม การเดินทาง วิธีการเดินทางรูปแบบต่าง ๆ โดยรถ โดยเรือ โดยรถไฟ โดยรถไฟฟ้า โดยเครื่องบิน การเดิน หรือปั่นจักรยาน ยานพาหนะต่าง ๆ

2.1.3 อาหาร นิยาม กรรมวิธีการทำ เทคนิคการทำ รูปแบบการกิน การสั่งอาหาร รูปแบบ การบรรจุอาหาร ขนม นม ผลไม้ น้ำต่าง ๆ อาหารโบราณ การนำมาทำใหม่ วัตถุดิบ

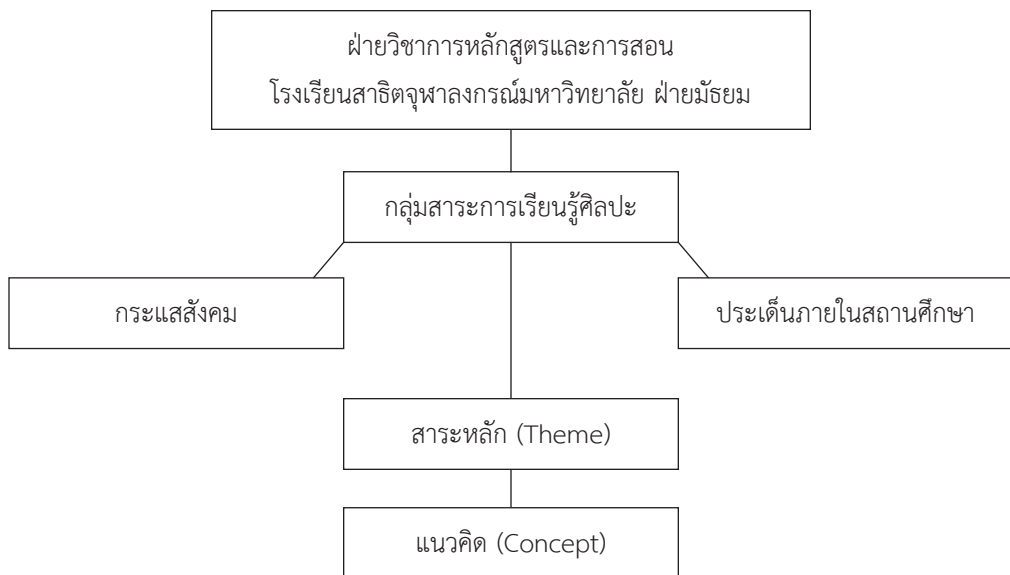
2.1.4 เทคโนโลยี นิยาม การติดต่อสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ การใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ โทรทัศน์ ฯลฯ สื่อสังคม (Social media) แอปพลิเคชัน (Application) การเขียนจดหมาย การส่งสารด้วยนกพิราบ

2.1.5 วัฒนธรรม นิยาม วัฒนธรรมต่าง ๆ ในอดีต สาเหตุของการเปลี่ยนแปลง การแสดง นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย การพูด การใช้ชีวิตของผู้คน ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยมต่าง ๆ

2.1.6 เศรษฐกิจ นิยาม การค้าขาย การติดต่อกับชาวต่างชาติ การส่งออกและการนำเข้าของสินค้า ธุรกิจต่าง ๆ ค่าเงินบาท การเล่นหุ้น ทิศทางการลงทุนต่าง ๆ

2.1.7 สิ่งแวดล้อม นิยาม การเติบโตของธรรมชาติ ภัยพิบัติ เทคนิคการปลูกพืชใหม่ ๆ แนวคิดสังคมปลอดขยะ (Zero waste society) วิธีการนำธรรมชาติมาใช้รูปแบบต่าง ๆ

จากที่กล่าวมานี้ บทละครจะมีตัวละครหลัก 7 ตัว และสำหรับบทละคร (Play script) ที่เขียนจะต้องมีเรื่องราวที่ต่อเนื่องกัน โดยแต่ละห้องต้องไม่ละเลยแนวคิด (Concept) ที่ได้รับมอบหมายไป

ภาพที่ 1 แผนผังการทำงานในโครงการประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (กชกร เทศมยา, ประเทศไทย, 2563)

2.2 กระบวนการสร้างงานละครจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist theory) และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA model)

ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist theory) หรือทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานมาจาก 2 แหล่ง คือ ทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์และไวโกทสกี (Piaget and Vygotsky) มีหลักการสำคัญหลายประการ ได้แก่ ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ใหม่ขึ้นอยู่กับความรู้เดิมและความเข้าใจในปัจจุบัน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ กิจกรรมที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (กุลิสรา

จิตรชนวนาณิข, 2562, น. 26) ซึ่งการสร้างงานละครเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติและดำเนินงาน โดยมีกระบวนการต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริง

สร้างงานละครของผู้เรียนสามารถสร้างผลงานได้ 2 มิติใหญ่ คือ ผลงานละครในปลายทศวรรษการศึกษาและผลการเรียนรู้ที่ได้จากกระบวนการทำงานละครเมื่อละครเสร็จสิ้นลง ซึ่งในเดือนมิถุนายนและกรกฎาคมเป็นการเรียนทฤษฎีการละคร เริ่มบทเรียนตั้งแต่ประวัติของละครสากลไปจนถึงเรื่องการแบ่งหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ ในการทำละครอย่างชัดเจนและผู้เรียนต้องสามารถตัดสินใจเลือกหน้าที่ที่ตนเองถนัดและอยากทำ โดยผู้สอนให้ผู้เรียนเลือกตามความสมัครใจ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่กล่าวว่าผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำในสิ่งที่สนใจ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการคิดการทำและการเรียนรู้ต่อไป (กุลิสรา จิตรชนวนาณิข, 2562, น. 27) ส่วนผู้กำกับการแสดงและผู้กำกับเวทีเป็นหน้าที่สำคัญจึงเป็นหน้าที่ที่ต้องให้ผู้เรียนในห้องลงมติเลือกเพื่อนที่มีความเหมาะสมและมีความสามารถมากที่สุดมารับหน้าที่ โดยแบ่งเป็น 15 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายผู้กำกับการแสดง กำกับเวที ฝ่ายผู้ช่วยผู้กำกับ ฝ่ายเหรียญก ฝ่ายคนเขียนบท ฝ่ายฉาก ฝ่ายผู้ช่วยฝ่ายฉาก ฝ่ายเสียง ฝ่ายนักแสดง ฝ่ายเครื่องแต่งกาย ฝ่ายออกแบบโปสเตอร์ ฝ่ายคนบรรยาย ฝ่ายผู้กำกับเวที ฝ่ายจัดทำเอกสาร และฝ่ายประชาสัมพันธ์ โดยมีระยะเวลาของกระบวนการสร้างงานละครภายใน 1 ปีการศึกษา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ปฏิทินการทำละครประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (กชกร เทศมยา, ประเทศไทย, 2563)

ปฏิทินการทำละครประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (วันแสดงจริง คือ 30 ม.ค. 2563)							
รายละเอียดในการทำละคร		เทอมต้น		เทอมปลาย			
		สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม	มกราคม
1.	เขียนบทละคร (2 ส.ค. 62-13 ก.ย. 62)	✓	✓				
2.	Story board (1 ก.ย. 62-15 ต.ค. 62)		✓	✓			
3.	Teaser poster สู้จับตร (16 ต.ค. 62-20 ธ.ค. 62)			✓	✓	✓	
4.	ซ้อมการแสดงละครและการทำฉาก อุปกรณ์ประกอบการแสดง (10 ต.ค. 62-17 ม.ค. 63)			✓	✓	✓	
5.	ซ้อมใหญ่ในคาบเรียนรวม ห้องดนตรี ไทย-นาฏศิลป์ (13-17 ม.ค. 63)						✓

เมื่อผู้สอนกำหนดปฏิทินการทำงาน จึงทำให้ผู้เรียนวางแผนการทำงานของตัวเองได้ เพราะทั้ง 7 ห้องเรียนมีวิธีการดำเนินการแตกต่างกันออกไป โดยผู้สอนจะกำหนดวันรายงานความก้าวหน้าของการทำละครห้อง โดยผู้ที่มีหน้าที่รายงานความก้าวหน้าของละครห้อง คือ ผู้กำกับการแสดงและผู้กำกับเวที นอกจากการรายงานความก้าวหน้า ผู้กำกับทั้งสองจะต้องบอกปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน หรือระหว่างการฝึกซ้อมละครห้องได้ เพื่อช่วยกันหาแนวทางแก้ไขต่อไป

ภาพที่ 2 ผู้เรียนนัดประชุมงานละคร
(กชกร เทศมยา, ประเทศไทย, 2563)

อีกหนึ่งกระบวนการทำละคร คือ ทำงานร่วมกันในกิจกรรมที่เห็นได้ชัดของผู้เรียน คือ การนัดประชุมในรุ่น เพื่อวางแผนแนวทางตัวละครไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากตัวละครหลัก 7 ตัว เป็นตัวละครที่ทุกห้องจะต้องมีเหมือนกัน ดังนั้น การแต่งกายเป็นสิ่งที่แต่ละห้องจะต้องมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน ด้วยลักษณะนิสัยของตัวละคร (Character) ทั้ง 7 ตัวละครที่ทุกห้องได้รับค่อนข้างชัดเจน ดังนั้น การกำหนดเครื่องแต่งกายจึงเป็นเรื่องง่าย แต่ความยากจะอยู่ที่ลักษณะภายนอกของตัวละครทั้ง 7 ตัว ต้องมีความเหมือนหรือคล้ายกับที่ผู้สอนกำหนด ด้วยการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติทำให้ผู้สอนได้ใช้หลักการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA) ซึ่งเป็นแนวคิดของทิสนา แคมมณี (2552, น. 283-284) โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน เริ่มด้วย 1. ขั้นการทบทวนความรู้เดิม 2. ขั้นแสวงหาความรู้ใหม่ 3. ขั้นทำความเข้าใจ 4. ขั้นแลกเปลี่ยนความรู้ 5. ขั้นสรุปและจัดระเบียบความรู้ 6. ขั้นการปฏิบัติหรือการแสดงผลงาน และ 7. ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้มาปรับประยุกต์ให้พอดี โดยเฉพาะการเขียนบทละครห้องและการคัดเลือกนักแสดงของห้อง เนื่องจากกระบวนการฝึกซ้อมละคร การทำงานในแต่ละห้องขึ้นอยู่กับผู้กำกับการแสดง รวมถึงเพื่อน ๆ ในห้องเรียน จึงทำให้ผู้สอนเห็นกระบวนการทำงานเป็นทีม เพื่อนช่วยเพื่อน การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมถึงมีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดีด้วย

ภาพที่ 3 ผู้เรียนฝึกซ้อมและนัดหมายกันทำฉากในงานละคร
(กชกร เทศถมยา, ประเทศไทย, 2563)

3. การประเมินผลตามสภาพจริงผ่านโครงการประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ด้วยพันธกิจของโรงเรียนในด้านศิลปวัฒนธรรม ทำให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะได้สานต่อจัดโครงการประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะมาเป็นเวลาต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะศิลปะมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เป็นสิ่งที่ได้วิวัฒนาการมาพร้อมกับมนุษย์ ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญา วิถีชีวิต ความเชื่อ และค่านิยม มุ่งพัฒนามนุษย์หรือผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทางจิตใจเป็นหลัก มีความซาบซึ้ง เห็นคุณค่าของชีวิตอย่างละเอียดอ่อน และสร้างสรรค์ นำไปสู่การดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคมต่อไป ศิลปะถูกกลั่นกรองผ่านความคิดสร้างสรรค์ออกมาในลักษณะของผลงานที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดยมีกระบวนการถ่ายทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมโดยรอบ เช่น สังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี ความเชื่อ และค่านิยม เป็นต้น มนุษย์เราได้รับประโยชน์จากศิลปะในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสุนทรีย์หรือการนำศิลปะมาช่วยขัดเกลาจิตใจของมนุษย์ให้มีความอ่อนโยน

การเสริมสร้างสมาธิและความคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเยาวชน ซึ่งถือว่าเป็นช่วงวัยที่มีกระบวนการพัฒนากระบวนการทางความคิดได้อย่างรวดเร็ว (โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม, 2563, ย่อหน้า 1) รูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการในกลุ่มสาระศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี และ นาฏศิลป์) จึงสามารถช่วยส่งเสริมทักษะกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ โดยให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์และสอดคล้องกับชีวิตประจำวันเป็นอย่างดี การประเมินตามสภาพจริงจึงเป็นรูปแบบที่ทางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเลือกใช้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตราที่ 26 โดยที่ผู้สอนจะต้องวัดความรู้ ทักษะและกระบวนการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เน้นพฤติกรรมและการปฏิบัติเป็นสำคัญและตรงกับสภาพที่แท้จริงของผู้เรียน (กุลิสรา จิตรขญาวนิช, 2562, น. 231) ทั้งนี้ในการประเมินกิจกรรมละครประยุกต์ผู้สอนเห็นถึงความสำคัญของการรวบรวมข้อมูล หลังจากการทำการแสดง ไม่ว่าจะเป็นการทำแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การรับฟังความคิดเห็น และแนวคิด เพื่อช่วยสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่ต่อเนื่องและเป็นประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด (พรรัตน์ ดำรุง, 2557, น. 91)

ภาพที่ 4 การแสดงละครในโครงการประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (กชกร เทศอมยา, ประเทศไทย, 2563)

โดยในปีการศึกษา 2562 ได้กำหนดแนวคิด “Change” ของโครงการในครั้งนี้ เพื่อมุ่งเน้นนักเรียนในด้านการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทั้งในรูปแบบกลุ่มตามห้องเรียนและกลุ่มตามระดับชั้น ซึ่งกิจกรรมในโครงการล้วนเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้นักเรียนได้พัฒนาตัวเองตลอดเวลาจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ผลงานที่ทำออกมามีคุณภาพ จากการสร้างทีมด้วยความสามารถหรือจุดเด่นของนักเรียนแต่ละคน มีการกำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน มีความเข้าใจการทำงานของตนเองและเพื่อน และคอยสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ให้นักเรียนทำงานกลุ่มอย่างเข้าใจและมีประสิทธิภาพ โดยการวางเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้งานบรรลุความสำเร็จ นอกจากนี้ เมื่อเสร็จสิ้นโครงการนักเรียนจะได้เรียนรู้ทั้งการมีภาวะผู้นำที่ดีและการเป็นผู้ตามที่มีวินัย ผลที่เกิดขึ้นได้เป็นที่ประจักษ์จากความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์ และรู้จักการบูรณาการประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสม กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาวิชาการและทักษะด้านทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ ได้ใช้มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการด้านทักษะในการสร้างผลงานตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และเห็นคุณค่าของศิลปะ ถ่ายทอดความรู้ ความคิดต่อทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ได้อย่างอิสระ มีใจชื่นชม และสามารถนำความรู้ และทักษะทางศิลปะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

ภาพที่ 5 ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาเชิญมาเป็นกรรมการภายนอก
(กชกร เทศมยา, ประเทศไทย, 2563)

ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นการประเมินผลโดยให้ผู้เรียนแสดงละครเวที ได้รับการประเมินผลงานจากกรรมการภายนอกโรงเรียนที่มีความเชี่ยวชาญ 3 ท่าน แบ่งเป็น ทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ โดยเกณฑ์การให้คะแนน มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (กชกร เทศถมยา, ประเทศไทย, 2563)

ทัศนศิลป์ (รวม 100 คะแนน)	
ฉากละคร	30 คะแนน
อุปกรณ์ประกอบฉาก	30 คะแนน
สื่อประชาสัมพันธ์	30 คะแนน
เครื่องแต่งกาย	10 คะแนน
ดนตรี (รวม 100 คะแนน)	
การเลือกใช้ดนตรีหรือบทเพลงประกอบการแสดง	30 คะแนน
การเลือกใช้ sound หรือ effect ประกอบการแสดง	30 คะแนน
คุณภาพของเสียงดนตรี บทเพลง sound effect การบรรเลง หรือการขับร้อง	20 คะแนน
การบูรณาการความสามารถด้านดนตรีหรือการขับร้องกับการแสดง	20 คะแนน
นาฏศิลป์ (รวม 100 คะแนน)	
บทบาทนักแสดง	40 คะแนน
เนื้อเรื่องน่าสนใจ	20 คะแนน
ความพร้อมในการแสดง	20 คะแนน
รูปแบบการนำเสนอ	20 คะแนน

ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา ได้เข้าร่วมชมการแสดงละคร และให้คะแนนในวันที่ผู้เรียนแสดงละครรอบจริงเท่านั้น โดยเป็นช่วงเวลาหลังเลิกเรียน คือ วันพฤหัสบดีที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2563 เวลา 16.00-18.00 น. ณ โรงเรียนสาธิตฯ การแสดงละครจะเริ่มตั้งแต่ห้องลำดับ 1 เรียงไปจนครบ 7 ห้อง โดยรายละเอียดของการแสดงคณะกรรมการภายนอกจะได้ทราบข้อมูลละครจากข้อมูลในสูจิบัตรที่ผู้เรียนจัดทำขึ้นและนำแจกจ่ายให้กรรมการก่อนที่ห้องตนเองจะได้แสดง

4. ผลจากการปฏิบัติด้วยตนเอง สู่การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

จากที่กล่าวไปข้างต้นทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่เป็นสากล (Global competency) ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีหรือถูกสร้างขึ้นนอกเหนือจากความรู้ในกระบวนการเรียนรู้ สิ่งที่สามารถยืนยันได้อย่างดี คือ การแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้เรียนและความเห็นจากผู้ปกครอง โดยละครที่ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3 สร้างขึ้นเป็นผลงานที่สร้างความประทับใจให้คณาจารย์ ผู้ปกครอง เพื่อน พี่ และน้อง ๆ อย่างมาก จากการตอบแบบสอบถามของผู้ที่ชมละคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า โครงการนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในระดับมากที่สุดและมาก โดย 3 อันดับแรก ได้แก่ กิจกรรมโครงการนี้สามารถฝึกนักเรียนในการทำงานเป็นกลุ่ม มีความสามัคคีในการร่วมมือกัน ดำเนินงานโครงการ และนำไปพัฒนาในชีวิตประจำวันได้ รองลงมา คือ กิจกรรมโครงการ ทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถทางด้านความคิดสติปัญญาอย่างสร้างสรรค์ และสุดท้าย คือ กิจกรรมโครงการนี้มีส่วนส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิดและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ในด้านทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างความคิดเห็นจากผู้ชมหรือผู้ปกครอง ผ่านการทำแบบสอบถามของโครงการฯ เช่น "ชอบโครงการนี้มากค่ะ เป็นครั้งแรกของคุณแม่และลูกค่ะ เด็ก ๆ เก่งจริง ๆ ค่ะ เพราะเป็นงานใหญ่ที่เดียวค่ะ ใช้ความสามัคคี การมีส่วนร่วมเพื่องานของส่วนรวม การแก้ไขปัญหา การร่วมแรงร่วมใจกัน อยากให้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนมาดูกันเยอะ ๆ ค่ะ เป็นกำลังใจให้เด็ก ๆ และอาจารย์นะคะ ขอบพระคุณค่ะ"

ภาพที่ 6 ผู้เรียนที่อยู่เบื้องหลังและผู้เรียนที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ ในการแสดงละคร (กชกร เทศมยา, ประเทศไทย, 2563)

แต่เหนือสิ่งอื่นใด คือ ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความสามารถทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ทั้ง 3 สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมี และสามารถสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น ความคิดเห็นของผู้เรียนที่รับหน้าที่เป็นผู้กำกับละครห้อง ได้แสดงความรู้สึกไว้ว่า “งานละครนับเป็นงานที่ใหญ่ที่สุดของ ม.3 เลยก็ว่าได้ ทำให้หนูได้เรียนรู้วิธีการคุมงาน การประสานงาน รวมถึงการวางแผนล่วงหน้าและการคิดเป็นรองต่าง ๆ แม้บางครั้งจะมีปัญหาหลายอย่างเข้ามามาก แต่ทุกคนก็ช่วยกัน ฉันได้เรียนรู้จากการเป็นผู้นำในการคุมงานว่าอย่าเล่นมากจนไม่เป็นการเป็นงาน แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ควรเข้มงวดกับเพื่อนมากเกินไปเช่นกัน เพราะอย่างไรเขาก็คือเพื่อนของเรา และขอบคุณเพื่อนที่เลือกเราเป็นผู้กำกับนะ” (พุทธิธา เหล่าโมราพร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มกราคม 2563)

ในด้านนักแสดงได้มีการให้ความเห็นไว้ว่า “รู้สึกดีใจมาก ๆ ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงละครห้อง มันทำให้เราได้รู้สึกที่เรามีบทบาทที่ต้องทำในห้อง ต้องรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ทุกงานย่อมมีปัญหา ถ้าเราช่วยกัน ปัญหา ก็จะหมดไป อยากขอบคุณเพื่อนที่มอบงานให้และก็อาจารย์ที่คอยแนะนำมาตลอดครับ” (อัครนันท์ ต้นพิพัฒน์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มกราคม 2563)

5. บทสรุป

การสร้างละครในโครงการประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะ ผู้สอนปรับประยุกต์การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเน้นการฝึกทักษะที่จำเป็นจะต้องมี ได้แก่ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยี และเหนืออื่นใด คือ ความสามารถใช้อย่างสร้างสรรค์ ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist theory) หรือทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ และละครกิจกรรมที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (กุลิสรา จิตรชญาวนิช, 2562, น. 26) นอกจากนี้ ผู้สอนได้ใช้หลักการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA) ซึ่งเป็นแนวคิดของทีศนา เขมมณี (2552, น. 283-284) โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน หนึ่งใน 7 ขั้นตอน คือ การประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงผสมผสานกับการประเมินละครประยุกต์เป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญและช่วยบ่งชี้ความสำเร็จของผู้เรียน การสร้างละครจึงถูกออกแบบให้เป็นการแสดงละครเวทีและมีการประเมินผลตามสภาพจริงจากกรรมการภายนอกโรงเรียนจาก 3 สาขาวิชา ได้แก่ นาฏศิลป์ ดนตรี และทัศนศิลป์ จากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้แสดงโดยจากผลการประเมินฯ ผู้เรียนได้มีความรู้และทักษะด้านละครชัดเจนขึ้น ได้ฝึกทักษะการปฏิบัติ การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ดี ไม่ว่าจะเป็นผู้กำกับการแสดง ผู้กำกับเวที ฝ่ายฉาก ฝ่ายเครื่องแต่งกาย นักแสดง ฯลฯ ทุกตำแหน่งมีความสำคัญเท่ากัน ได้เห็นการทำงานเป็นทีม การเคารพการตัดสินใจของผู้อื่น อยากรักดี การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นย่อมไม่เป็นผล

หากผู้สอน ไม่ทำหน้าที่เป็นโค้ชที่ดี แนะนำ จัดระเบียบ และเกณฑ์ข้อตกลงในการทำละครให้ชัดเจน รวมถึงการอยู่เป็นกำลังใจเมื่อผู้เรียนลงมือทำงาน ช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถก้าวผ่านอุปสรรคได้ เนื่องจากผู้สอนในยุค 4.0 ต้องเชื่อมั่นในตัวผู้เรียน รับผิดชอบต่อรับจากผู้เรียน และออกแบบการเรียนรู้โดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดใดๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกในสิ่งที่เรียนรู้ได้เอง ตามความถนัดและสนใจ ไม่ตัดสินความเก่งไม่เก่งด้วยเกรดเฉลี่ย แต่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตแห่งโลกความเป็นจริง เพราะความรู้ที่ค้นพบกลายเป็นความรู้ที่ยั่งยืนเพราะเกิดจากการปฏิบัติจริง

6. รายการอ้างอิง

- กุลิสรา จิตรชญาวิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา แคมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรัตน์ ดำรุง. (2557). *ละครประยุกต์ การใช้ละครเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม. (2563). *วิสัยทัศน์/พันธกิจ*. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2563 จาก <http://www.satitm.chula.ac.th/group.php?group=7&cate=vision>
- วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์, และวรวรรณ นิमितพงษ์กุล. (2562). *สอนสร้างสรรค์เรียนสนุกยุค 4.0+*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.